

בס"ד

ענג שבת

פרשת: בא - בשלח

ב' בשבט ה'תשע"ד (03.01.2014)

יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

עלון מס' 8 (1106) (שנה עשרים ושמונה)

מועדי השבת בא
ער"ש מוצ"ש

י-ם	17.28	16.12
ת"א	17.30	16.26
ח'פ"ה	17.27	16.16
ב"ש	17.32	16.31
אילת	17.30	16.24

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת בא - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.06 - 5.07
זמן הנחת תפילין	5.36 - 5.37
הנץ החמה (מישור)	6.43 - 6.43
הנץ החמה (הנראה)	6.48 - 6.48
ס"ז ק"ש מג"א	8.26 - 8.27
חצות היום	11.46 - 11.49
מנחה גדולה	12.16 - 12.19
שקיעת החמה	16.49 - 16.54
צאת הכוכבים ב'	17.39 - 17.44

דף יומי: יומא נז - סג
מועדי השבת בשלח
ער"ש מוצ"ש

י-ם	17.34	16.18
ת"א	17.35	16.32
ח'פ"ה	17.33	16.21
ב"ש	17.37	16.36
אילת	17.35	16.29

זמני היום והלימודים היומיים:

משבת בשלח - יום ו'	(אופק ת"א)
עלות השחר	5.07 - 5.07
זמן הנחת תפילין	5.37 - 5.37
הנץ החמה (מישור)	6.42 - 6.43
הנץ החמה (הנראה)	6.47 - 6.48
ס"ז ק"ש מג"א	8.28 - 8.29
חצות היום	11.49 - 11.51
מנחה גדולה	12.19 - 12.22
שקיעת החמה	16.55 - 17.00
צאת הכוכבים ב'	17.45 - 17.50

דף יומי: יומא נז - סג

לזמנים נוספים בכל הארץ שלח את המילה "זמן" ובקשתך למספר 1315.

לדוגמא: "זמן שקיעה מחר בטבריה" את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il וזמן באתר מודעת בקטגוריית עלוני שבת ב"מדיע יהודי" www.moreshet.co.il

יו"ר העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בלוק 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054 smuladv@netvision.net.il דוא"ל: דמוס: אקסטרה פרינט 50-54-1700

האמונה הנשגבה
"וירא ישראל את מצרים... וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים... ויאמינו בה' ובמשה עבדו".

שיגרת המחשבה השטחית, תפרש את הכתוב כך: כי לאחר שישאל ראו את היד הגדולה, או אז האמינו בה'. סיפור חסידי עממי ממחיש פירוש כזה, אשה אחת אשר באה לפני הצדיק רבי חיים מצאנז זיע"א, והתאוננה לפניו על מר גורלה, עודדה הצדיק בדברים של ניחומים, ויעץ לה להתחזק באמונה בה' והישועה בוא תבוא. ענתה לעומתו עלובתא דא, הרי מציינו בתורה היפוכם של דברים, קודם נאמר "ויושע ה'... וירא ישראל", ורק אח"כ "ויאמינו".

אכן לא ניתן לפרש כך, כי משמעותה של "אמונה" היא בדבר בלתי מוחש, אם "רואים" דבר מה, לא מאמינים שהוא קיים, אלא רואים שהוא קיים, וכך בכל אחד מחמשת החושים, ולא לזאת יקרא "אמונה", וכלשון הרמב"ם (יסודי התורה פ"ח ה"א) "שהמאמין על פי האותות יש בו דופל". נמצאת למד כי אמונה היא בבלתי מוחש, במה שאינו ניתן להשגה בכלי האדם, במה שלמעלה מהשגת ידיעתו והגיונו. הילכך, אם תאמר שבני ישראל האמינו משום שראו, אין כאן "אמונה" אלא "ראיה" ו"ידיעה". ראש למאמינים אברהם אבינו, נזרק לכבשן אש באור כשדים, על אמונת אומן בבורא יתברך, ואחיו הרן בן תרח נוכח באותו מעמד של קדוש ה', וחוכך בדעתו אם למסור נפשו על אמונת ה' אם לאו, ועושה סימן לעצמו אם אברהם ניצל הרי הוא אתו באמונתו, ואם לאו משל נמרוד הוא, וכשראה נס שנעשה לאברהם, מכריז ואומר "מן דאברהם אנא", השליכוהו לאש ונשרף ומת "על פני תרח אביו". ונשאלת השאלה מדוע לאברהם עמדה זכות האמונה לצאת בשלום בלי פגע, ולא עמדה זכות כזאת להרוג, ועל כרחך אתה אומר, כי אברהם "האמין" בה', לעומתו הרן היה משוכנע על ידי "ראיתו", אמונה מתוך מוחש לאו שמה אמונה.

במסכת בבא בתרא ע"ה א', הביאה הגמ' מעשה בר' יוחנן שדרש את הפסוק "שעריך לאבני אקדח" (ישעיהו נ"ד י"ב), עתיד הקב"ה להביא אבנים טובות ומרגליות בגודל שלשים אמה על שלשים אמה וחוקק בהן עשר על עשרים ומעמידן בשערי ירושלים, לגלג עליו אותו תלמיד, הרי אין בנמצא אבן טובה בגודל של ביצה, ואין ימצאו אבנים טובות בגודל כזה. לימים הפליגה ספינתו של אותו תלמיד בים וראה מלאכי השרת שמנסרים אבנים טובות בגודל כזה, ושאלם למה אלה, וענו לו שעתידי הקב"ה להעמידן בשערי ירושלים, כשחזר אצל רבו אמר לו דרוש רבי לך נאה לדרוש, כשם שדרשת כך ראיתי, אמר לו מלגלג על דברי חכמים אתה, נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות. תמה על כך מורנו רבי חיים ממיר זצ"ל, בשעה שלגלג לא אמר לו ר' יוחנן כלום, וכאשר האמין קרא לו "מלגלג". והוא מפרק לה, כשלא השיג את הדברים בשכלו לא היו לו עליו טענות, אולם כאשר "ראה" בעיניו, היה צריך להאמין כי כך למדו רבו, "אלמלא ראית לא האמנת" כאן טמון הלגלוג, כי אין זו "אמונה" אלא "ראיה". מעתה אנו שבין וקורין בהטעמה את הכתוב הניצב קדים, וירא ישראל את מצרים... וירא ישראל את היד הגדולה" ואעפ"כ "ויאמינו", לאמור: לא "מפני" שראו, אלא "למרות" שראו, לאחר הראיה האמינו מכוחה של אמונה תמימה.

הרב **בן ציון נשר**, רב קהילת איחוד שיבת ציון והאזור, ואב"ד שע"י הרבנות הראשית, ת"א.

<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ גייטל מרים טובה רנד ז"ל, נפטרה ב-ט' בשבט תשס"ה. יהי זכרה ברוך!</p>	<p>העלון מוקדש לזכר ולע"נ ישראל בן מנחם מנדובסקי ז"ל, נפטר ב-ט' בשבט תשמ"ז. יהי זכרו ברוך!</p>
---	---

הבית על הפארק

כפר גנים ג' - פתח תקוה

המפרט בסטנדרט גבוה הסלול:

- 2 מעליות (אחת שבת)
- 2 חניות מקורות
- לובי מפואר
- מחסן לכל דירה
- מיזוג מלא בכל דירה

קבלת מידע נוסף יהודה הס: 050-3003455 • משרד: 03-5710735

דיירת מפורזת בנות 5-6 חד' דיירת גן

נאו"ת דש"א נופש, אירוח ותרבות, ארגון שבתון עיון ושבת חתן

פסח בבית ההארחה המפואר ברמות שפירא - בית מאיר

י"ד - כ"א ניסן תשע"ד (14-21/4)

שני לילות או חלקם

שני מניינים, הכשר מהדרין, שרויה ללא קטניות, מצה שמורה, שיעורים והרצאות, בריכה בחוה"מ, טיולים, סיורים ופעילות לילדים במהלך החג. סדר מרכזי בעריכת החזן: הרב **בנימין מונק** "מכון ירושלים לחזנות" (אפשרות לסדר פרטי בתוספת תשלום)

פסח בבית ההארחה המפואר בית וגן - ירושלים

י"ד - ט"ז ניסן תשע"ד (14-16-4)

שני לילות ראשונים בלבד

שני מניינים, הכשר מהדרין מיוחד (רובין), לא שרויה ללא קטניות, מצה שמורה, שיעורים והרצאות. סדר מרכזי בעריכת עורך סדר או סדר משפחות באולם אחר (ללא תשלום), או סדרים פרטיים בתוספת תשלום.

שיבוץ חדרים לפי סדר ההרשמה | מחירים אטרקטיביים לנרשמים עד 14/1/14

אפשרות לפסח, 7 לילות, במבחר בתי מלון יוקרתיים (5 כוכבים), בכשרות מהודרת ובמחירים מיוחדים, לנרשמים עד 14/1/14

לפרטים והרשמה: שמעון נייד: 052-3611441 | פקס: 08-9268663

דתי פייג' לעסקים:

קידום עסקים באינטרנט בתקציב של כוס קפה

לפרטים: 072-2400300

דתי פייג' - פורטל העסקים המוביל לציבור הדתי

מה שמתאים לך בקליק

עסקים, שירותים ובעלי מקצוע חבילות נופש, מלונות וצימרים חתונה, שבת חתן, אטרקציות ועוד.

אילן יוהסין בעיצוב הגיגי ומפואר

לשמהות משפחתיות

אילן יוהסין משפחתי בגודל 50x70 ס"מ לברובת מצוה, חתונה וברית מילה ידגיש התוכן המשפחתי של האירוע

1,350 ₪

- יחזק הקשר בין ענפי המשפחה
- יצוי לחוגגים ואורחיהם את המסורת המשפחתית המפוארת לדורותיה
- האילן המשפחתי כולל מציאת מקור שם המשפחה ושורשיה ההיסטוריים.
- מקור המשפחה מתבסס על מחקרי עם היזכרון
- האילן כולל עד 50 אנשים
- החומרים אודות אנשים יתקבלו מהלקוח
- המחיר כולל מע"מ
- הספקה באזור המרכז בלבד
- הדפסה על קוואס בתוספת 200₪

לפרטים נוספים, טל: 03-6094349 | www.thegenerations.info | thegenerations@amhazikaron.org

דיני השבוע ומנהגיו

שבת פרשת בא

הפטרה: "הדבר אשר דבר ה'" (ירמיהו מו, יג).
זמן קידוש לבנה: ממוצש"ק ד' בשבט עד ליל חמישי ט"ו בשבט.

שבת שירה פרשת בשלח

הפטרה: "ודבורה אשה נביאה" (שופטים ז, ד). הספרדים מתחילים: "ותשר דבורה" (שופטים ה, א).

עמידה ב" שירת הים"

השולחן ערוך (אורח חיים סימן קמו סעיף ד) כתב, ש"אין צריך לעמוד מעומד בעת שקורין בתורה. הרמ"א במקום הוסיף: "יש מחמירין ועומדין". במשנה ברורה (שם ס"ק יט) הביא פוסקים שהכריעו כדעת השולחן ערוך, שאין חובה לעמוד בשעת קריאת התורה, אך, יש בזה משום הידור.

כיום מקובל בציבור כן לעמוד בקריאות מסוימות – בקריאת עשרת הדיברות, בקריאת שירת הים, בתענית ציבור כשבעל הקריאה קורא י"ג מידות, וכן בסיומי החומשים נוהגים לעמוד לקראת קריאת הפסוק האחרון של החומש.

למעוררים על מנהג זה, טענה חזקה שהרי נראה כאילו קריאה שעומדים בה יש בה חשיבות יתירה, והרי אין מקום להעדיף חלק מסוים בתורה על פני שאר דברי התורה. וזו"ל אמרו דברים חמורים כלפי מי שמשבח שמועה אחת על פני שמועות אחרות, וכך אמרו (עירובין סד, א) "כל האומר שמועה זו נאה, וזו אינה נאה – מאבד הונה של תורה", ופירש רש"י הונה של תורה – "כבודה של תורה, וסופה להשתכח ממנו".

לכן, וכדי להמעיט מההבחנה בין קריאה לקריאה, מוטב לעמוד לפחות בכל העליה, שבה הפסוקים שנוהגים לעמוד בהם. לגבי "שירת הים" בפרשת בשלח – יש לעמוד מתחילת הקריאה לרביעי ועד חמישי.

יום חמישי חמשה עשר – ט"ו בשבט

אין אומרים תחנון. גם במנחה שלפניו לא אומרים. אומרים אל ארץ אפיים בהוצאת ספר תורה. אומרים למנצח.

אין מתענים בטו בשבט, גם לא חתן ביום חופתו. נוהגים לאכול מיני פרי אילנות וביחוד מפירות ארץ ישראל, לעשות בו ציונים – להראות שיום זה הוא ראש השנה לאילנות.

ט"ו בשבט – ראש השנה לאילנות

"ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן ר"ה למלכים ולרגלים, באחד באלול ראש השנה למעשר באחד, ר' אלעזר ורבי שמעון אומרים באחד בתשרי. באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה ולירקות. באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו" (משנה ראש השנה ב, א). היום נוהגים בט"ו בשבט, לפי שיצאה בת קול ואמרה "הלכה כבית הלל" (גמ' ר"ה יד, ב).

מאי טעמא? מהו הטעם שבאחד בשבט הוא ראש השנה לאילן, שואלת הגמ' (ראש השנה יז, א) (התוספות מסביר במקום שהגמרא נקטה את בית שמאי מפני שהיא הדעה המוכרת ראשונה במשנה, אבל הגמרא מתכוונת לפרש אף את דברי בית הלל שמדובר על ט"ו בשבט). ועונה הגמ': "אמר רבי אלעזר, אמר רבי אושעיא: הואיל ויצאו רוב גשמי השנה", וזא מגיע זמן חנטת האילן. ומקשה הגמ' בהמשך (טו, ע"א) אם היתה שנה מעוברת (כמו השנה) – מה? כלומר, אימתי הוא ראש השנה לאילנות בשנה מעוברת? הריטב"א מסביר את השאלה כך: בשנה מעוברת בדרך כלל משתנים סדרי בראשית, וחנטת האילנות נעשית באדר ראשון, לכן מתעוררת השאלה. עונה הגמ' "הלך אחר רוב שנים" – רוב השנים אינן מעוברות ולכן תמיד יהיה בט"ו בשבט.

ט"ו בשבט ראש השנה לענין מעשרות פירות האילן, שאין מעשרים מפירות שגדלו לפני כן על הפירות שגדלו אחר כך. וכן לענין ערלה ורבעי, נגמרת השנה בט"ו בשבט ולא באחד בתשרי. יש אומרים שגם לענין פירות שביעית, הפירות שחנטו עד טו בשבט של שנה שמינית, נחשבים כשל שמיטה.

אחד באלול, אחד בניסן וט"ו בשבט ימי חול רגילים. מדוע בט"ו בשבט עושים בו שינוי של קצת יו"ט? לפי שיש בו מעין שבח ארץ ישראל. ביום זה מתחדש כח האדמה שבארץ ישראל להניב תנובתה, להוציא פירותיה ולהראות שבהה של: "ארץ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון, ארץ זית שמן ודבש" (דברים ח, ח).

ברכה ראשונה ואחרונה על מאכל

שבעת המינים: חיטה, שעורה, גפן, תאנה, רימון, זית, תמר את מצוות הביכורים צריך לקיים מפירות חשובים והם שבעת המינים. גם בברכות יש להן קדימות. קל לזכור סדר קדימות הברכות באמצעות ראשי תיבות: **מג"ע א"ש מוציא** – מזונות, גפן, עץ, אדמה, שהכל.

ברכה אחרונה יש התייחסות מיוחדת לשבעת המינים. כאשר על לחם מברכים 4 ברכות של ברכת המזון, ועל שבעת המינים מברכים ברכה אחת מעין שלוש שמזכירה את עיקר עניני ברכת המזון, ועל כל שאר הפרות מברכים את הברכה הפשוטה יותר בורא נפשות.

חמנינו (גמרא ברכות ל"ה) **הראו סתייה בין הפסוקים:** מצד אחד כתוב: "לד' הארץ ומלוואה" דהיינו שהארץ היא של ד' ומצד שני כתוב: "והארץ נתן לבני אדם" דהיינו שארץ היא לרשות האדם. על זה תירצו: "כאן קודם ברכה וכאן לאחר ברכה" דהיינו שלפני הברכה אין לאדם כל זכות ליהנות מהארץ ואולם לאחר הברכה ד' נתן לבני אדם רשות הנאה בה. ובאמת זכות גדולה היא זו לברך לבורא עולם ולמצוא אותו קרוב אלינו בכל הנאה מעולמו.

מקובל מרבי יוסף חיים מבגדד, בעל ה'בן איש חי', תפילה מיוחדת להתפלל ביום חמישה עשר בשבט, להצלחת האתרוג, וכן להתפלל על היין שיהיה מהודר לקידוש ולהבדלה, ועל עץ הזית שיתן פריו ויהיה בו שמן להדליק נרות שבת ויום טוב.

תפילה רוטה

התצלות - תיקון סליח

אנחנו מתנצלים על הטעות שנפלה בעלון פרשת שמות וארא כיצד יש להגיד בברכת כהנים. לצערנו התחלף הניקוד, מבלי ששמנו לב, בין הסגול לשווא. הניקוד הנכון במילה יברך הוא סגול מתחת לר' ושוא מתחת לכ' – יברך. ראו במדבר ו, כב-כו. מאחר וביקשנו להדגיש שיש להוסיף / לבטא קמץ מתחת לך' (ולא ריק או שווא) יצאה מתחת ידיו הטעות. עם אלפי הקוראים ובמיוחד העשרות הרבות שפנו אלינו במייל, פקס או בטלפון וביקשו לתקן – הסליחה! ויותר מכך – התודה! הערות הקוראים, תגובות, תיקונים ודעות חשובה לנו ונותנים לנו את הכח להמשיך ולעשות. ישר כח!

אשרי יושבי ביתך ומזמורי "הללויה"

החלק העיקרי של פסוקי דזמרה הם מזמורי התהילים, הראשון שבהם הוא המזמור "תהילה לדוד" (הידוע יותר בשם "אשרי יושבי ביתך", על שם שני הפסוקים שמקדימים לו) ולאחריו מזמורים קמ"ו – ק"ג, הפותחים ומסיימים במילה "הללויה".

הסיבה לאמירת מזמורים אלו, היא משום שמזמורים אלו עוסקים בגדלות הבורא ועל ידי הכרת גדלותו, מבין המתפלל לפני מי הוא עומד בתפילתו, וזאת כדי להדגיש שהמטרה העיקרית בתפילה איננה בקשר הצרכים האישיים, אלא ההתקרבות להקב"ה. בנוסף לכך, חז"ל לומדים שהסדר הנכון של התפילה הוא להקדים דברי שבח לבקשה, ולפיכך בתקנת את הליטורגיה, הם מיסדו זאת.

בתקופת התנאים אמירת פסוקי דזמרה נחשבה רק למנהג חסידות, אולם במהלך השנים פשט המנהג לומר פסוקים אלו בכל יום בתפילה וכיום הם נחשבים כמנהג המחייב את כל הקהלות ישראל.

"ויברך דוד"

לאחר סיום מזמורי "הללויה" נוהג להוסיף פסוקי שבח, הפותחים בתפילתו של דוד המלך "ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל" עד "ומהלים לשם תפארתך" (דברי הימים א', כט יג-יז). לאחר פסוקים אלו פותחים בסדרת פסוקים מספר נחמיה (פרק ט' ו'-א) "אתה הוא

ה' לבדך", המתארים את השתלשלות ההיסטוריה עד לקריעת ים סוף. חלק זה תוקן בתפילה על ידי הגאונים (כמובא ע"י האבודרהם והטור (או"ח סימן נא). לפי שכל אותן ט"ו לשונות של שבח הסודרים בברכת ישתבח, נדרשין במכילתן מתוך שירת הים, ומתוך אותן הפסוקים של ויברך דוד.

"ויברך דוד לעיני כל הקהל" – היה צריך להיות כתוב "לאזני" כל הקהל, שכל הקהל עמדו במעמד זה ושמעו את ברכתו של דוד. ממלכים א' פרק א ניתן להבין שבמעמד זה דוד כבר היה זקן וחלש, קודם מותו, לכן הדיבור היה לעיני הקהל שראה אותו ולא דוקא שמע. דגל מחנה אפרים (פרשת ראה, ד"ה "כי ירחיב ה'") מסביר בשם סבו הבעש"ט כך: "הראה דוד בחוש לעיני כל הקהל שמלא כל הארץ כבודו... ובמה הראה לכל – במה שאמר: 'לך ה' הגדלה והגבורה לך ה' הממלכה' ואז ראו הכל אפילו המון העם, כי הקב"ה שורש כל הדברים והיותם".

שירת הים

פסוקי דזמרה נחתמים בפסוקים מספר שמות (יד, ל טו, יט) שכוללים את שירת הים, השירה שנאמרה על ידי "משה ובני ישראל" לאחר קריעת ים סוף. שני הפסוקים החותמים את סיפור קריעת ים סוף (הפותחים במילים "ויזעק ה'") נאמרים תחילה, ולאחר מכן נאמרת "שירת הים", הפותחת במילים "אז ישיר משה ובני ישראל" ומסיימת במילים "כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב ה' עליהם את מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים".

הרמב"ם (הלכות תפילה ז, יג): "יש מקומות שנהגו בהן לקרות בכל יום אחר שמברכין ישתבח שירת הים". בימינו מנהג כל העדות לומר את שירת הים לפני ברכת ישתבח.

חלק זה הוא החלק היחיד של פסוקי דזמרה הלקוח מן התורה.

פסוקים נוספים נאמרים מיד עם סיום שירת הים ולפני אמירת ישתבח והם "כי לה' המלוכה ומושל בגויים" (תהלים כב). ועלו מושיעיים בהר ציון לשפוט את הר עשו והייתה לה' המלוכה" (עובדיה א). "היה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד).

בסדר רב עמרם גאון, אין ברוך ה' לעולם אמן ואמן וכו' ויש רק הפרשה של דברי הימים – "ויברך... וכו'", ולא הפסוקים אתה הוא ה' לבדך, גם לא שירת הים.

במחזור מנהג בני רומא מסיימים "ואתה מחיה את כולם וצבא השמים לך משתחוים", ואח"כ "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חומה מימינם ומשמאלם, ויוזעק ה'" וכו'.

שירת מרים

לפי נוסח תימן, לאחר שירת הים נאמרת שירת מרים והמשכה בפסוקים (פרשת מי מרה) ולאחר מכן קטע "רפאני", שהוא עוד רצף פסוקי שבח, בדומה ל"יהי כבוד".

"ויברך דוד" בעמידה!

הרמ"א או"ח (נא, ז) כתב: "ונהגו לעמוד כשאומרים ברוך שאמר ולויברך דוד וישתבח". המגן אברהם (שם ס"ק ט): "בויברך דוד יעמוד עד שיאמר אתה הוא ה' האלוקים, ויכוון ראשי תיבות אה"ה, ואח"כ ישב (שער הכוונות תפלת השחר). אף על פי כן נהגו, בעיקר האשכנזים, לעמוד עד אחרי "ברכו". כך מצאנו שכתב ר' יעקב צבי כץ בספר לקט קמח החדש (סימן נא ס"ק לב): "מן ויברך עד סוף ברכו רגילים לומר בעמידה, וכן נהגו רבותינו וכן נתפשט המנהג, הגם דכתוב במג"א רק עד אתה הוא".

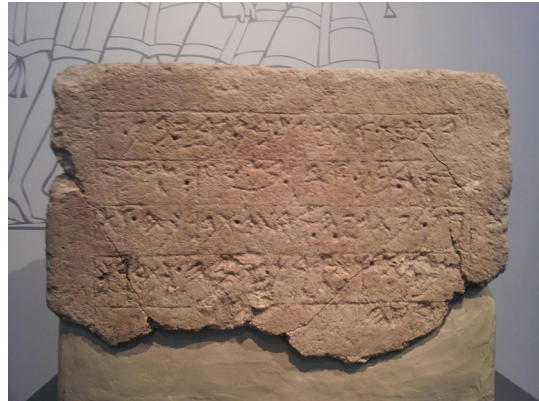
העלון מוקדש לזכר ולע"נ **ר' רפאל בן יעקב מלמד ז"ל**, נפטר ב-ה' בשבט תשנ"ח. יהי זכרו ברוך!

מקום בפרשה יחושע לביא – מדריך טיולים

דרך ארץ פלשתים

"ויזיה בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא" ארץ הפלשתים היא מישור החוף, בעיקר חלקו הדרומי. הפלשתים היגרו לכאן מהאזור האגאי, בכמה גלי הגירה, לכן הם מכונים במחקר החדש גם "גויי הים". מי הם בעצם הפלשתים, והאם זה אותו עם שפגש את האבות בגרר ואת בניהם בתקופת ההתנחלות והמלוכה?

התשובה לשאלה הראשונה היא, אנו כוללים בשם פלשתים קבוצות רבות שהקשר ביניהם אינו גזעי אלא התקופה בה חיו או המרחב בו התגוררו. לשאלה השנייה התשובה שלילית. בספר בראשית (פרק י') מתואר פלשת כצאצא של חם, ואילו אנו מדברים על עם שמוצאו מבני יפת (ראו צפניה ב 5). נראה שהקשר בין אבימלך של אברהם (האחר של יצחק) לבין זה של דוד (כך מכונה אכיש בתהלים לד 1) הוא כמו הקשר שבין ארץ פלשתים שהיא חלק מכנען, לסוריה-פלשתניה של אדריאנוס, דהיינו שינוי שם נוכחי באמצעות שם עתיק, תופעה ידועה בהיסטוריה.

כתובת עקרון שמוזכר בה השם אכיש

בדרום מישור החוף חיו הפלשתים בכמה ערים, מהן חמש גדולות שעמד בראשן מנהיג שתוארו סרן. מדרום לצפון, לאורך הים: ערי נמל הן עזה ואשקלון, ומעט פנימה אשדוד. בשפלה: גת ועקרון. בראשה של גת שהייתה הגדולה מכולן, עמד מנהיג שתוארו מלך. מלבדן היו ערים נוספות, כמו תמנה הסמוכה לעקרון. עיר נוספת שנמצאת במורד נחל הירקון במתחם של מוזיאון א"י שמכונה תל קסילה, אולם אין זה שמה הקדום, והוא לא ידוע לנו. וישו שבנתגלה בשנים האחרונות באל אחווט שבפאתי הישוב קציה, פרופ' אדם זרטל מזהה אותו כחורשת הגויים עירו של סיסרא.

דרך ארץ פלשתים היא דרך ההולכת ממצרים לאורך החוף, והיא חלקה הדרומי של קבוצת דרכים מקומיות שניתן היה להלך בהם ממצרים לארצות הצפון, בימינו יש שמכנים אותן (בטעות?) 'דרך הים', כינוי שמקורו בברית החדשה לדרך שהלכה מעכו אל הכנרת. ערי הפלשתים נחפרו, אך רק חלקן מוסדר לביקור. מכולם אמליץ למטייל העצמאי לפקוד את גת עירו של גלית הענק שנמצאת על תל צפית הסמוכה לקיבוץ כפר מנחם. גת הולכת נחפרת ומתגלים בה ממצאים מרתקים, כמו אוסטרקונים ועליהם צירופי אותיות קרובים לשם 'גלית', ועוד.

אגב. קרית גת נקראת כך משום שבזמנו זיהו בטעות את תל עיריני הסמוך כגת, מה שהתברר לימים כטעות. גם קרית עקרון אינה עקרון הפלשתית, ובוודאי שלא עכו (טעות של הצלבנים) אלא תל מקנה הסמוך לרבידים.

בקיבוץ רבידים הסמוך ישנו מוזיאון פתוח שמוציגים בו ממצאים מעקרון הסמוכה, אך עיקר הממצאים מוצגים במוזיאון קורין ממן שבאשדוד, במוזיאונים ארץ ישראל שבתל אביב, הכט בחיפה, וכמובן מוזיאון ישראל שבירושלים.